

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної
науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра кримінального процесу

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Кафедра юстиції

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЮРИСТІВ
ГО «СТАЛЕ ПРАВОСУДДЯ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУДОВОГО ПРАВА

Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції

(25 квітня 2025 р.)

Харків
«Право»
2025

Відповідальна редакторка *Л. М. Москвич*

Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар.
А43 наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич] ;
Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ;
Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ;
Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг. суд., правоохорон.
органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». –
Харків : Право, 2025. – 376 с.

ISBN 978-617-8612-04-7

Збірник містить матеріали Десятої міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем судового права, у якій взяли участь відомі вітчизняні та зарубіжні науковці та практики. Організаторами заходу виступили кафедра кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кафедра юстиції ННІ права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кафедра організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», Німецько-Українське об'єднання юристів і ГО «Стале правосуддя». В основу видання покладено доповіді, виголошені учасниками конференції, які торкаються різноманітних аспектів судового права.

УДК 349.42

Матеріали викладено в авторській редакції.
Відповідальність за їхню якість, достовірність,
відсутність текстових запозичень несуть автори.

Відеозапис конференції за посиланням:

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2025

ISBN 978-617-8612-04-7

© ТОВ «Видавничий дім «Право», 2025

4. Кравчук М., Матола В. Правова політика в сучасній Україні: сутність, особливості формування та реалізації. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. Вип. 1 (13). С. 29–35.

Хотинська-Нор О. З.,
докторка юридичних наук, професорка,
завідувачка кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ЄДНІСТЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Питання забезпечення єдності судової практики тривалий час перебуває у фокусі уваги представників різних сфер правничої спільноти як обов'язковий компонент правової визначеності та, відповідно, принципу верховенства права в державі, та умова сталого функціонування суспільства.

Зміни, що відбулися внаслідок реалізації конституційної реформи щодо правосуддя (2016 рік), торкнулися інституційних, організаційних і процесуальних аспектів забезпечення єдності судової практики як комплексного інституту. Їх практична реалізація зумовила на національному рівні жваву дискусію з приводу ефективності окремих із них, загалом спонукаючи багатьох замислитися над питанням, чи не є єдність судової практики певною фікцією, що робить її недосяжним завданням. Адже темпи розвитку суспільних відносин, які завжди випереджають розвиток законодавства, що їх регулює, зумовлюють змінність судової практики. Водночас, очевидним для нас є те, що єдність судової практики не варто розглядати як статичну категорію. Це певний стан судового правозастосування, основу якого складає динаміка розвитку суспільних відносин і законодавства з урахуванням темпорального фактору. Єдність судової практики це не про однаковий результат вирішення справ, це про однакові підходи до розуміння, тлумачення та застосування судом правових норм у подібних/аналогічних правовідносинах за умови незмінності їх правового регулювання.

Відповідно до міжнародних стандартів, ключову роль у забезпеченні єдності судової практики відведено верховному суду, який повинен «усувати суперечності та виправляти непослідовності» у судовій практиці [1].

Тому, з огляду на законодавчі приписи про забезпечення сталості та єдності судової практики Верховним Судом (ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»), цілком логічно, що критика стосовно незадовільного стану у сфері забезпечення єдності судової практики лунає саме на його адресу. Проте, в своїх оцінках варто враховувати два моменти. Перший: інструментарій (першочергово – процесуальний), яким наділений Верховний Суд для забезпечення єдності судової практики, є продуктом процесу законотворення, якість якого «лежить у зоні відповідальності» парламенту. Друге: чи є період функціонування оновленого Верховного Суду (з грудня 2017 р.) достатнім для стабілізації практики судового правозастосування, яка разом з іншими сегментами судової влади зазнала масштабної реформи. І ключове у цьому – ідентифікувати причини, що зумовлюють розшарованість судової практики, породжують проблему різних, протилежних, правових позицій (висновків) в межах найвищого суду.

Подивимося на проблему очима ЄС.

Так, у Звіті «Україна 2024» (30 жовтня 2024 року) Європейська Комісія зауважила, що «потрібні додаткові зусилля для забезпечення єдності судової практики в першій, апеляційній і касаційній інстанціях. Різна судова практика зумовлена, зокрема, великим навантаженням справами, недостатніми процесуальними фільтрами, відсутністю засобів забезпечення єдності судової практики на апеляційному рівні, недостатньо розвинутими дослідницькими та аналітичними можливостями та ІТ-інструментів у судах. Подальші реформи в цьому області вимагають ретельної оцінки та інклюзивних консультацій» (пункт 2.2.1 Розділу 23 «Судова влада та основні права») [2].

Отже, означені причини, перелік яких є далеко не повним, хоч і лежать у різних площинах, однак, перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємообумовленості. Так, наприклад, значне навантаження на суддів, зокрема Верховного Суду, зумовлено недосконалістю запровадженого реформою інституту процесуальних фільтрів. У результаті плідної роботи різних структурних елементів Верховного Суду (Великої Палати, чотирьох касаційних судів, об'єднаних палат, палат), що також потребує окремої уваги у контексті досліджуваної проблематики, продукується такий масив судових рішень, який унеможливає їх опрацювання суддями будь-якого рівня та іншими правниками. Це, своєю чергою, спрямовує до пошуку адекватних і ефективних технологій, здатних оптимізувати аналітичну роботу з масивом судової практики та орієнтуватися

в тенденціях її розвитку. І цей «харчовий ланцюг» насправді більш складний, багатогранний і багатокомпонентний.

Щодо можливих шляхів удосконалення та розвитку механізму забезпечення єдності судової практики озвучуються різні, подекуди контрверсійні, думки. Проте, серед варіантів нині превалюють позиції щодо необхідності модифікації інституту касаційних фільтрів із встановленням чітких критеріїв допуску справи до касаційного перегляду, запровадження в цивільній і господарській юрисдикції інституту зразкової справи, введення у процесуальне законодавство інституту преюдиційного запиту на кшталт, передбаченого Протоколом 16 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Кожен із них потребує внесення змін до чинного законодавства, спонукаючи до діалогу з парламентом, суддівським корпусом і експертним середовищем.

Список використаних джерел:

1. Висновок № 20 (2017) Консультативної ради європейських суддів до уваги «Про роль судів у забезпеченні єдності застосування закону». 10.11.2017. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/vysnovok_kryes_20.pdf (дата звернення 10.04.2025).

2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of Region. Ukraine 2024 Report. 30.10.2024. https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/1924a044-b30f-48a2-99c1-50edeac14da1_en?filename=Ukraine%20Report%202024.pdf (дата звернення 10.04.2025).

Храпенко О. О.,

*к.ю.н., доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури,
Національного університету
«Одеська юридична академія», доцент*

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Адвокатура відіграє центральну роль у забезпеченні верховенства права, функціонуванні демократичних інститутів і реалізації права кож-

Фідря Ю. О.

ДО ПИТАННЯ ОНОВЛЕННЯ СИСТЕМИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ
СТЯГНЕНЬ СТОСОВНО СУДДІ 133

Хотенець П. В.

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ПРО ДІАЛЕКТИКУ СУДОВОЇ
ТА ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ 138

Хотинська-Нор О. З.

ЄДНІСТЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ: ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
ІНСТРУМЕНТАРІЮ У СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ
УКРАЇНИ..... 140

Храпенко О. О.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА:
ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ 142

Шевчук О. М., Євечук О. І.

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД З ПИТАНЬ
ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОТИДІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ:
АНАЛІЗ ОКРЕМИХ РІШЕНЬ ЄСПЛ 146

СТУДЕНТИ ТА АСПІРАНТИ

Афанасьєва В., Машаро О.

ПЕРЕХІДНЕ ПРАВОСУДДЯ І ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ
ДО СУДОВОЇ СИСТЕМИ 151

Басюк Ю. М.

ЕТИЧНІ МЕЖІ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТА У СОЦІАЛЬНИХ
МЕРЕЖАХ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 154

Бєляєва К. О.

ДОВІРА ДО СУДУ В УКРАЇНСКОМУ СУСПІЛЬСТВІ:
ФАКТОРИ ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ 159

Бідний Є. М.

НОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «МИТНИЙ
СПІР ЩОДО НАРАХУВАННЯ ТА СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ
ПЛАТЕЖІВ» КРИЗЬ ПРИЗМУ ПРАКТИКИ ЄСПЛ 162

Божко А. В.

ПРОФЕСІЙНА КУЛЬТУРА АДВОКАТА В УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ 166

Бондар Аліса

ПРИНЦИП ДОБРОВІЛЬНОСТІ ШЛЮБУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ
ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД 169